

Економіка

УДК 338.2:332.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15770021>

Особливості регіонального підходу до формування промислової політики

Лозовий Іван Володимирович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Державний науково-дослідний інститут

інформатизації та моделювання економіки, м. Київ,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2843-8098>

Прийнято: 19.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

***Анотація.** У статті розглянуто промислову політику, яка є важливим інструментом державного управління, спрямованим на забезпечення сталого розвитку промисловості, підвищення конкурентоспроможності національних підприємств та підтримку інноваційних процесів. Визначено, що регіональна промислова політика враховує специфічні умови кожного окремого регіону та є одним із ключових інструментів для вирішення проблеми нерівномірного економічного розвитку. Встановлено, що однією з основних переваг регіонального підходу є можливість адаптації промислової політики до конкретних соціально-економічних та екологічних умов кожного регіону, що дає змогу більш ефективно використовувати місцеві ресурси та досягати збалансованого розвитку, зокрема в індустріальних, аграрних або технічних регіонах. Метою статті є систематизація та окреслення особливостей регіонального підходу до формування промислової політики. Доведено, що регіональний підхід сприяє більшій диверсифікації економіки, оскільки дозволяє розвивати промислові галузі, що є найбільш перспективними для кожного*

конкретного регіону. Визначено, що формування промислової політики на рівні регіонів дозволяє уникнути значних диспропорцій у розвитку територій, що може призвести до соціальних і економічних напружень. Встановлено, що регіональний підхід акцентує увагу на розвитку інфраструктури, що включає в себе не тільки транспортні та енергетичні мережі, але й освітні та науково-дослідні установи, що можуть бути залучені до інноваційного розвитку на місцях. Доведено, що для успішної реалізації регіональних промислових політик необхідно забезпечити активну співпрацю між державними органами, місцевими адміністраціями та підприємствами. Запропоновано розвиток промисловості на регіональному рівні через пільгові умови для бізнесу, податкові стимули, державні гранти та інші форми фінансової підтримки, які допоможуть стимулювати промисловий розвиток у менш розвинутих регіонах. Подальші дослідження мають зосередитися на формуванні методик кількісної оцінки результативності регіональних програм, узгодженні регіональних і національних цілей, а також на вивченні міжнародного досвіду «зелених» кластерів і локальних інноваційних систем, які можуть бути перенесені в українські реалії.

Ключові слова: регіональний підхід, промислова політика, державне управління, сталий розвиток промисловості, конкурентоспроможність, інноваційні процеси, промислові галузі, диверсифікація економіки.

Peculiarities of the regional approach to industrial policy formation

Ivan Lozovyi

PhD Student, State Research Institute of
Informatization and Economic Modeling, Kyiv, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2843-8098>

Abstract. *The article discusses industrial policy, which is an important instrument of public administration aimed at ensuring sustainable industrial development, increasing the competitiveness of national enterprises and supporting innovation processes. It is determined that regional industrial policy takes into account the specific conditions of each individual region and is one of the key instruments for solving the problem of uneven economic development. It is established that one of the main advantages of the regional approach is the ability to adapt industrial policy to the specific socio-economic and environmental conditions of each region, which allows for more efficient use of local resources and achievement of balanced development, particularly in industrial, agricultural or technical regions. The purpose of the article is to systematise and outline the features of the regional approach to the formation of industrial policy. It has been proven that the regional approach contributes to greater economic diversification, as it allows for the development of industrial sectors that are most promising for each specific region. It has been determined that the formation of industrial policy at the regional level allows for the avoidance of significant disparities in the development of territories, which can lead to social and economic tensions. It has been established that the regional approach focuses on infrastructure development, which includes not only transport and energy networks, but also educational and research institutions that can be involved in local innovation development. It has been proven that for the successful implementation of regional industrial policies, it is necessary to ensure active cooperation between state bodies, local administrations and enterprises. It is proposed to develop industry at the regional level through preferential conditions for business, tax incentives, state grants and other forms of financial support that will help stimulate industrial development in less developed regions. Further research should focus on developing methods for quantitative assessment of the effectiveness of regional programmes, harmonising regional and national goals, and studying international experience of green clusters and local innovation systems that can be transferred to the Ukrainian context.*

Keywords: *regional approach, industrial policy, public administration, sustainable industrial development, competitiveness, innovation processes, industrial sectors, economic diversification.*

Постановка проблеми. Промислова політика є важливим інструментом державного управління, спрямованим на забезпечення сталого розвитку промисловості, підвищення конкурентоспроможності національних підприємств та підтримку інноваційних процесів. Однак у сучасних умовах, коли економіки країн стають все більш глобалізованими, а соціально-економічні умови змінюються, традиційні підходи до формування промислової політики часто виявляються недостатньо ефективними. Особливо це стосується країн з високим рівнем територіальних і економічних диспропорцій, таких як Україна, де великі різниці в рівнях розвитку між регіонами потребують особливого підходу.

Регіональна промислова політика, яка враховує специфічні умови кожного окремого регіону, має стати одним із ключових інструментів для вирішення проблеми нерівномірного економічного розвитку. Проблема полягає в тому, що центральна політика, як правило, орієнтується на загальні, універсальні підходи, які можуть не враховувати локальні особливості, що в свою чергу знижує ефективність її реалізації на рівні конкретних територій. У той час, як деякі регіони зосереджені на розвитку високотехнологічних галузей і є інноваційними центрами, інші стикаються з викликами, пов'язаними з деградацією промислових підприємств і відсутністю належної інфраструктури. Таким чином, постає необхідність в розробці та реалізації регіональних підходів до формування промислової політики, які враховують специфіку кожного регіону, його природно-ресурсний потенціал, економічну структуру та інфраструктурні можливості. Регіональні стратегії повинні бути інтегрованими, враховувати не тільки промисловий, а й соціально-економічний розвиток територій, що дозволить підвищити рівень зайнятості, поліпшити якість життя населення та забезпечити сталий розвиток економіки в цілому.

Отже, необхідність у формуванні і реалізації ефективної регіональної промислової політики стала надзвичайно актуальною, яка вимагає перегляду існуючих підходів до планування та розробки політики на місцевому рівні, а також впровадження нових моделей підтримки, що забезпечать рівномірний розвиток промисловості в усіх регіонах країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжних дослідженнях останніх років підкреслюється важливість територіально орієнтованої промислової політики, спрямованої на розвиток сильних сторін кожного регіону. Так, Вілер Ф., Алвіс С., та Авісон, З. [2] аргументують, що територіально орієнтована стратегія більш ефективно вирішує комплексні соціально-економічні завдання (змістовність розвитку, розвиток людського капіталу, зростання продуктивності), фокусуючись на регіональних кластерах і галузях [3]. Іншими словами, територіально-специфічна індустріальна політика, орієнтована на локальні конкурентні переваги, дозволяє досягнути значних бонусів у продуктивності та соціальних благах, порівняно з універсальними заходами [3]. Європейські аналітики також показують, що регіональні уряди охоплюють у своїй політиці широкий набір засобів (крім традиційної підтримки НДДКР, інновацій, МСП і підприємництва), вони впроваджують заходи зі спрощення регуляторного середовища та підвищення ефективності адмінресурсів [3].

Вітчизняні науковці також досліджують регіональний вимір індустріальної політики. Зокрема, Дейнеко Л., та Ципліцька О. [4] приділяють увагу використанню промислового потенціалу регіонів для зменшення диспропорцій. Вчені оцінюють рівень нерівномірності розвитку регіонів і акцентують, що «індустріальний, інвестиційний та трудовий потенціали регіонів» можуть стати рушійною силою регіонального вирівнювання [4]. У їхній концепції закладено ідею про інклюзію відсталих регіонів у міжрегіональні виробничі ланцюги, тобто формування ланцюгів доданої вартості, до яких можуть приєднатися регіони з невисоким початковим потенціалом. Дослідники

визначають нові стратегічні завдання регіональної політики, зокрема спрямовані на подолання відцентрових тенденцій регіонального розвитку. У своїх працях Дейнеко Л. та Ципліцька О. [4] підкреслюють необхідність не тільки зберігати існуючі базові промислові галузі (для стійкості економіки у кризових ситуаціях), але й доповнювати їх новітніми високотехнологічними виробництвами через розвиток мережових структур – регіональних і міжрегіональних кластерів, індустріальних парків, бізнес-інкубаторів [4]. Відповідно до цього погляду, державна підтримка кластерних ініціатив, особливо міжрегіональних є пріоритетом [4]. Такі мережові підходи дозволяють стимулювати інноваційний розвиток територій за рахунок поглибленої спеціалізації та співпраці підприємств. Водночас у дослідженнях зауважується, що багато регіональних стратегій досі недостатньо орієнтуються на людський капітал і сталий розвиток [1; 4].

Таким чином, існує певний консенсус, що регіональний підхід до індустріальної політики передбачає комплексність і гнучкість, де його ключові характеристики зазвичай окреслюють як поєднання вертикальних (галузових) та горизонтальних (міжсекторальних) заходів, спрямованих як на окремі галузі (з урахуванням кластерних переваг), так і на поліпшення загального бізнес-середовища і спроможності місцевих інститутів; використання місцевих конкурентних переваг (ресурсної, інноваційної бази, логістичних переваг тощо) при дизайні політики; активна координація з національними програмами (в рамках загальнодержавних стратегій) та інтеграція в міжнародні виробничі ланцюги [1; 2; 4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість напрацювань, у регіональних підходах до промислової політики залишається кілька суттєвих прогалин. По-перше, досі недостатньо відпрацьованим є механізм координації між національним та місцевим рівнями. Часто планові документи національного масштабу не враховують регіональні пріоритети (спеціалізацію, інфраструктуру, потреби

громади), що спричиняє фрикції та низьку ефективність реалізації на місцях. По-друге, відсутні єдині методології оцінки ефективності регіональних заходів, невизначено, які критерії використовувати для вимірювання успіху регіональних програм промислового розвитку (наприклад, критеріальне визначення «рівня конкурентоспроможності регіону» або «зв'язку з національними цілями»). По-третє, практично не вирішено питання забезпечення фінансування регіональних ініціатив. Крім того, слід відзначити, що існують стратегічні виклики, про які сучасні дослідження ще не дають остаточної відповіді.

Також малодослідженими залишаються ефекти останніх реформ, де з одного боку, децентралізація надає об'єднаним територіальним громадам нові повноваження у підтримці підприємництва, а з іншого – виникають питання, як саме слід розподіляти повноваження між центром і регіонами у контексті промислової політики, щоб уникнути дублювання або конкурентних торкань (особливо у сферах освіти, науки, інвестиційної підтримки). Частина науковців підкреслюють необхідність переходу від традиційного «секторального» (вертикального) підходу до горизонтальних, інклюзивних стратегій. Так, у контексті сучасних викликів воєнного стану, загострення просторових диспропорцій та процесів глобалізації виникає потреба у «горизонтальній» індустріальній політиці, яка базуватиметься на спільній синергії всередині регіону, а не лише на збереженні існуючих підприємств, що означає, що регіони повинні не просто підтримувати теперішні галузі, а комплексно реструктуризувати економіку, фокусуючись на нових секторах і інтеграції в глобальні виробничі ланцюги.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є систематизація та окреслення особливостей регіонального підходу до формування промислової політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування промислової політики є ключовим аспектом економічного розвитку країни, в якому регіональний підхід відіграє значну роль. Особливості регіонального підходу

полягають у врахуванні унікальних характеристик та потреб кожного регіону для максимально ефективного використання його економічного потенціалу, що передбачає адаптацію загальнонаціональних стратегій до специфічних умов і можливостей, що існують на місцевому рівні.

Регіональна промислова політика враховує місцеві галузеві особливості, інфраструктурні можливості, а також потреби ринку праці та розвитку підприємництва, що визначає створення сприятливих умов для росту бізнесу, залучення інвестицій та інновацій і сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів в умовах глобалізації та цифрової трансформації [7-11]. У даному контексті важливим стає аналіз інноваційних підходів до стимулювання економічного розвитку регіонів, їх потенціалу для сталого зростання та досягнення стратегічних цілей національної економіки.

На основі аналізу теоретичних джерел і практичного досвіду можна виокремити наступні ключові риси регіонального підходу до промислової політики (рис. 1):

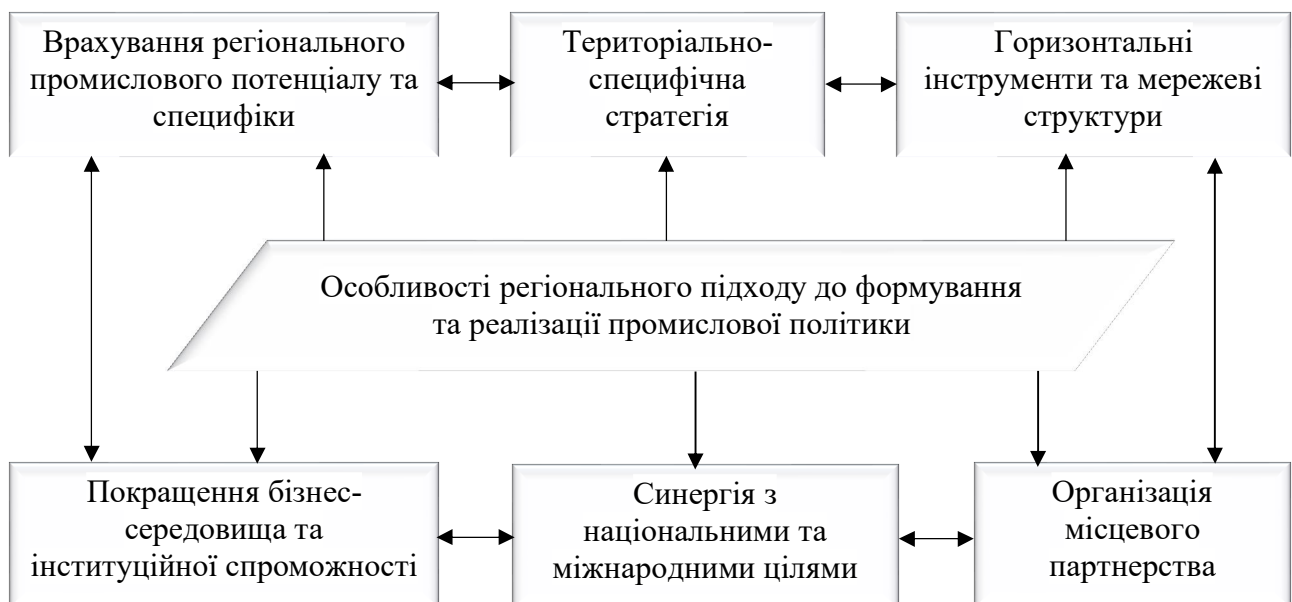

Рис. 1. Ключові риси регіонального підходу до промислової політики

Джерело: побудовано автором.

Врахування регіонального промислового потенціалу та специфіки – політика формується з огляду на наявні ресурси: головні галузі (природні, переробні, машинобудівні тощо); виробничі мережі; інфраструктуру кожного регіону. Для врахування регіонального промислового потенціалу та їх специфіки необхідно оцінювати локальний промисловий потенціал регіону на основі обсягів виробництва, внутрішніх/зовнішніх інвестицій і кадрового складу, щоб використовувати ці дані для вирівнювання диспропорцій (інвестувати більше в потенційно перспективні регіони) [4]. Тобто характер регіону (промислово орієнтований або аграрно-промисловий, ресурсозалежний чи інноваційно-інтенсивний) має визначати пріоритети політики.

Територіально-специфічна стратегія – підхід передбачає орієнтацію на сильні сторони місцевої економіки і розробку спеціальних ініціатив «знизу вгору». Такі стратегії можуть концентрувати підтримку на кластерних ініціативах або промислових хабах регіону. Як показує практика, цілеспрямований розвиток місцевих кластерів і ланцюгів створює більші довгострокові блага (вищу продуктивність та соціальні переваги) ніж однакові стимулюючі заходи у всіх регіонах [2]. На практиці це означає, що політика підтримки може бути доповнена мандатом конкретним містам чи областям. Наприклад, регіональна влада може інтенсифікувати підтримку саме тих галузей, які мають кластерний потенціал у даній місцевості (зв'язок з університетами, досвідчені компанії, інфраструктура).

Горизонтальні інструменти та мережеві структури - дослідження підкреслюють необхідність використання заходів, що стимулюють зв'язки між підприємствами різних галузей. Серед таких інструментів – створення індустріальних парків, технологічних хабів, мереж кластерів, науково-виробничих платформ тощо [4]. У регіонах слід зберігати існуючі «традиційні» підприємства для підтримки базису, але одночасно розвивати інноваційні виробництва через кластери, що доповнює наявну промислову базу новими видами бізнесу завдяки мережевим структурам – регіональним і

міжрегіональним кластерам, інкубаторам та паркам. Такі ініціативи зазвичай потребують спільної роботи влади та бізнесу, де держава може надавати фінансові стимули та пільги (звільнення від податків для нових інкубаторів), а бізнес формувати ядро кластера. При цьому особливо підтримуються міжрегіональні кластери, які об'єднують підприємства із різних регіонів (що дозволяє згладжувати територіальні дисбаланси) [4].

Покращення бізнес-середовища та інституційної спроможності – ефективність регіональної політики багато в чому залежить від «умов сприяння» – спрощення процедур відкриття та реєстрації бізнесу, швидке виділення землі для промислових зон, розвиток регіональних фондів фінансування (кредити, гарантії) тощо. У наших реаліях це означає, що регіони повинні поєднувати промислові ініціативи з розвитком адміністративного капіталу – навчання держслужбовців, створення прозорих процедур, партнерство з місцевими ОТГ.

Синергія з національними та міжнародними цілями – при формуванні регіональної промислової політики слід узгоджувати регіональні пріоритети з загальнодержавною стратегією та міжнародними трендами, що дає можливість регіонам залучати зовнішнє фінансування та технології, одночасно використовуючи власні переваги [12-15]. Так, регіон з розвиненим машинобудуванням може спрямувати промислову політику на «зелену» модернізацію цієї галузі (поєднання локального потенціалу з міжнародними стандартами низьковуглецевого виробництва). Необхідно звернути увагу на те, що «нова дислокація регіонів» у глобальній економіці полягає у зсуві можливостей з національного на місцевий рівень [1-4]. Тому регіональна політика повинна враховувати глобальні зміни: зростання синергетичного ефекту внутрішньо-регіональної інтеграції та локалізації ланцюгів. В сучасних реаліях це може означати, зокрема, розробку кластерних проектів з урахуванням європейських норм або підтримку підприємств, які вже співпрацюють із зарубіжними партнерами.

Організація місцевого партнерства – фундаментом регіональної промислової політики є партнерство між владою, бізнесом і наукою всередині регіону. Помислові стратегії орієнтовані на реалізацію моделей корпоративного партнерства і довіри між владою та бізнесом [5]. На практиці це може здійснюватися через робочі групи, громадські ради, публічно-приватні партнерства. Такий підхід відповідає сучасним парадигмам неоіндустріальної та інноваційної економіки, де комплексна мета – створити умови для народження нових конкурентоспроможних виробничих комплексів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що регіональний підхід до промислової політики ґрунтується на принципах адаптивності, різнобічності заходів та локальної співпраці. Така політика поєднує в собі підтримку місцевих галузей (горизонтальні та вертикальні заходи) з поліпшенням загальних умов функціонування бізнесу. Водночас вона інтегрована у ширший контекст, де узгоджується з національними стратегіями та реагує на сучасні виклики (децентралізація, диджиталізація, «зелена» трансформація). Зазначено, що ефективність регіональної індустріальної політики у значній мірі залежить від створення сприятливого середовища всередині кожного регіону: у забезпеченні фінансових та нормативних «стимулів» для підприємництва; в участі місцевих громад і бізнес-кіл; у формуванні міжрегіональних зв'язків, що надають доступ до ширшого ринку.

Висновки. Регіональний підхід до формування промислової політики є важливою складовою частиною економічної стратегії кожної держави, оскільки дозволяє враховувати специфічні потреби та умови окремих територій при розробці державних планів розвитку промисловості. Встановлено, що однією з основних переваг регіонального підходу є можливість адаптації промислової політики до конкретних соціально-економічних та екологічних умов кожного регіону, що дає змогу більш ефективно використовувати місцеві ресурси та досягати збалансованого розвитку, зокрема в індустріальних, аграрних або технічних регіонах.

Доведено, що регіональний підхід сприяє більшій диверсифікації економіки, оскільки дозволяє розвивати промислові галузі, що є найбільш перспективними для кожного конкретного регіону. У промислових зонах можуть бути підтримані важка промисловість та високі технології, тоді як в аграрних районах – розвиток сільськогосподарських підприємств. Визначено, що формування промислової політики на рівні регіонів дозволяє уникнути значних диспропорцій у розвитку територій, що може призвести до соціальних і економічних напружень. Регіональна політика має на меті забезпечити більш рівномірний розподіл інвестицій, робочих місць і ресурсів серед територій, що є важливим для соціальної стабільності. Встановлено, що регіональний підхід акцентує увагу на розвитку інфраструктури, що включає в себе не тільки транспортні та енергетичні мережі, але й освітні та науково-дослідні установи, що можуть бути залучені до інноваційного розвитку на місцях. Доведено, що для успішної реалізації регіональних промислових політик необхідно забезпечити активну співпрацю між державними органами, місцевими адміністраціями та підприємствами. Запропоновано розвиток промисловості на регіональному рівні через пільгові умови для бізнесу, податкові стимули, державні гранти та інші форми фінансової підтримки, які допоможуть стимулювати промисловий розвиток у менш розвинутих регіонах.

Таким чином, регіональний підхід до формування промислової політики є ефективним інструментом для забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності як окремих регіонів, так і країни в цілому, що сприятиме збалансованому розвитку територій, покращенню умов для ведення бізнесу та інтеграції регіонів у загальну національну економічну структуру.

Перспективи подальшого дослідження. На даний час недостатньо вивчені механізми координації між рівнями влади для уникнення дублювання зусиль, методи оцінки ефективності регіональних програм, а також способи залучення ресурсів (фінансових, технологічних) на найвіддаленіших територіях.

Також існує потреба в додаткових дослідженнях щодо оцінки впливу децентралізації на промисловий розвиток регіонів, а також щодо пошуку оптимальних моделей суспільно-приватного партнерства для місцевих виробничих ініціатив. Подальші дослідження мають зосередитися на формуванні методик кількісної оцінки результативності регіональних програм, узгодженні регіональних і національних цілей, а також на вивченні міжнародного досвіду «зелених» кластерів і локальних інноваційних систем, які можуть бути перенесені в українські реалії.

Список використаних джерел

1. Industrial policy (2025). <https://www.eurofound.europa.eu/en/topic/industrial-policy>
2. Wheeler, F., Alvis, S., & Avison, Z. (2023). The cluster effect: why the UK needs a place-based green industrial strategy. *Green Alliance report*, 44p. URL: <https://green-alliance.org.uk>
3. Eurofound (2017). Developing regional industrial policy capacity: Lombardy case study. Future of Manufacturing Project. *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/>
4. Дейнеко, Л., & Ципліцька, О. (2020). Промисловий потенціал регіонів та завдання регіональної промислової політики в умовах деіндустріалізації. *Економічний аналіз*, 30, 1, 65-73. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.065>
5. Petrashko, L. (2017). Industrial Policy for a Sustainable Growth Path in Ukraine. *Industrial Policy and Sustainable Growth. Sustainable Development. Springer, Singapore*. https://doi.org/10.1007/978-981-10-3964-5_11-1
6. Boschma, R. (2016). Relatedness as driver of regional diversification: a research agenda. *Regional Studies*, 51(3), 351-364. <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1254767>

7. Cappellin, R. (2002). Regional Industrial Policy and the New Economy. *Regional Development Reconsidered. Advances in Spatial Science. Springer, Berlin, Heidelberg.* https://doi.org/10.1007/978-3-642-56194-8_3
8. Criscuolo, C., Leeming, J., Orlando, I., & Schleifer, P. (2022). An industrial policy framework for OECD countries: Old debates, new perspectives. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, 127. <https://doi.org/10.1787/0002217c-en>
9. Grillitsch, M., & Hansen, T. (2019). Green industry development in different types of regions. *European Planning Studies*, 27(11), 2163-2183. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1648385>
10. Industrial policy (2024). OECD. [Web page]. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/industrial-policy>
11. Гужва, І. (2024). Промислова політика – ключ до перемоги і успішного членства в ЄС. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/macroeconomics/promyslenna-polityka-klyuch-do-peremohy-i-uspishnoho-chlenstva-v-es.html>
12. Гужва, І. Ю. & Гончаренко, К. О. (2020). Промисловість України: сучасні тенденції та фактори розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*, 1, 18-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2020_1_4.
13. Кудріна, О. Ю. (2014). Регіональна промислова політика: елементи теорії, логіки та понятного апарату. *Економічний вісник Донбасу*, 2(36), 67-73. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/88578/9-Kudrina.pdf?sequence=1>
14. Ліба, Н. С. (2015). Регіональна промислова політика: інноваційні орієнтири. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури*, 5(11), 510-519. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/6d8a757a-bbb8-4fd7-b2b4-2744cd6f4392/content>
15. Мілаковський, Б., & Власюк, В. (2024). Промислова політика для виживання України: долаючи наслідки 30 років деіндустріалізації. *Харків: НДЦ ІПП НАНУ*. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21380.pdf>